

Sygn. akt III AUa 1279/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak

SSA Lucyna Guderska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 września 2017 r. w Ł.

sprawy **R. F.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.**

o wysokość emerytury

na skutek apelacji R. F.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 11 lipca 2016 r. sygn. akt VIII U 2242/15

1. uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzając e go decyzj e organu rentowego

i sprawę przekazuje Z akładowi (...) I Oddział owi w Ł. do ponownego rozpoznania ;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz R. F. kwotę 930 (dziewięćset trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

Sygn. akt III AUa 1279/16

UZASADNIENIE

Decyzją zaliczkową z dnia 6 lipca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ustalił wysokość i podjął wypłatę emerytury R. F. od dnia 1.06.2015 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Podstawę obliczenia emerytury, zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiła kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, w tym kwota środków zaewidencjonowanych na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji, zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury (217605,58 zł) oraz kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego (542617,20 zł). Tak ustaloną podstawę (217605 zł + 542617,20 zł) podzielono przez średnie dalsze trwanie życia, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę (211,40 miesięcy). Emerytura wyniosła 3596,13 zł brutto. Należność za okres od 01.06.2015 r. do 30.06.2015 r. ustalono w kwocie 3596,13 zł wraz ze świadczeniem za lipiec – 3596,13 zł. Po odliczeniu zaliczki na podatek odprowadzanej do urzędu skarbowego w kwocie 691,00 zł, liczonej od podstawy opodatkowania 7192,00 zł, składki na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 323,65 zł Zakład przekazał na rachunek kwotę 5853,96 zł. Przedmiotową decyzją

doliczono składki zewidencjonowane na indywidualnym koncie wnioskodawcy do 31.05.2015 r., tj. do miesiąca poprzedzającego miesiąc zgłoszenia wniosku o podjęcie wypłaty emerytury.

Decyzją ostateczną z 10 lipca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył emeryturą R. F. od dnia 1.06.2015 r., w związku z przeliczeniem kapitału początkowego.

Podstawę obliczenia emerytury, zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, stanowiła kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, w tym kwota środków zewidencjonowanych na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji, zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury (218064,81 zł) oraz kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego (581464,45 zł). Tak ustaloną podstawę (218064,81 zł + 581464,45 zł) podzielono przez średnie dalsze trwanie życia, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę (211,40 miesięcy). Emerytura wyniosła 3782,07 zł brutto. Należność za okres od 01.06.2015 r. do 31.07.2015 r. ustalono w kwocie 371,88 zł wraz ze świadczeniem za sierpień – 3782,07 zł. Po odliczeniu zaliczki na podatek odprowadzanej do urzędu skarbowego w kwocie 379,00 zł, liczonej od podstawy opodatkowania 4154,00 zł, składki na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 373,86 zł Zakład przekazał na rachunek kwotę 3401,09 zł.

Od wymienionych wyżej decyzji odwołanie złożył ubezpieczony, wnosząc o ich zmianę i przeliczenie wysokości świadczenia przy przyjęciu kwoty składki zewidencjonowanej na koncie oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji rocznej za 2013 r. oraz waloryzacji kwartalnej za I, II, III i IV kwartał 2014 r.

W ocenie ubezpieczonego błędne jest stanowisko organu rentowego, że ustalenie ostatecznej wysokości emerytury zależy od daty jej wypłaty, a w związku z tym – skoro rozwiązanie stosunku pracy następuje w okresie od 1 czerwca danego roku - to świadczenie podlega jedynie waloryzacji rocznej. Według ubezpieczonego taki mechanizm obliczania wysokości emerytury nie znajduje uzasadnienia w obowiązującej regulacji prawnej, gdyż art. 173 ust. 5a ustawy emerytalnej ustalając metodę trzeciej (od 2002 r.) i kolejnej waloryzacji, odsyła do art. 25 ust. 3 – 8 i 10 oraz art. 25a. Nie znajduje więc w tym przypadku zastosowania art. 25 ust. 1 tej ustawy. Niemniej istotny jest też zapis ust. 3 art. 25 w myśl którego w wyniku przeprowadzonej waloryzacji stan konta nie może ulec obniżeniu. Odwołujący podkreślił też, że gdyby przyjmując za organem rentowym, że podstawa obliczenia należnej emerytury została zwaloryzowana w dniu 1 czerwca 2015 r. rocznym wskaźnikiem waloryzacyjnym za 2014 r., to wtedy waloryzacji podlegałyby tylko kwota zewidencjonowana na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia 2014 r. bez możliwości rekompensaty za dalsze okresy do dnia 1 czerwca 2015 r. Skarżący podniósł, że taka praktyka waloryzacyjna prowadziłaby do niedopuszczalnego zróżnicowania sposobu ustalenia wysokości emerytury w trakcie drugiego kwartału, co narusza zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych. Zdaniem odwołującego się jako ostatnią waloryzację roczną należy traktować waloryzację dokonaną od 1 czerwca 2014 r., za rok 2013, obejmującą składki zgromadzone na stan z dnia 31 stycznia 2013 r. Od 1 czerwca 2015 r. waloryzacja roczna za rok 2014 nie była możliwa, gdyż świadczenie emerytalne zostało już przyznane i została ustalona jego podstawa.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie. Zaskarżonym wyrokiem z 11 lipca 2016r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołania.

Sąd I instancji ustalił, że R. F. urodził się w dniu (...)

Decyzją z 23 kwietnia 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił ubezpieczonemu wartość kapitału początkowego. Ustalony w oparciu o przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, to jest od 01.01.1989 r. do 31.12.1998 r., wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 150,77 %. Do ustalenia wysokości kapitału początkowego przyjęto okresy składkowe w ilości: 26 lat, 8 miesięcy i 2 dni i nieskładkowe w ilości 2 miesięcy i 29 dni. Kapitał początkowy ustalony na dzień 1.01.1999 r. wyniósł 185527,21 zł.

Decyzją z 24 kwietnia 2015 r. organ rentowy ponownie ustalił R. F. wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r., która wyniosła 186923,33 zł.

Kolejną decyzją z 8 lipca 2015 r. ZUS ponownie ustalił wnioskodawcy wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r., która wyniosła 200305,60 zł. Decyzją z dnia 28 kwietnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał R. F. prawo do emerytury od 6.04.2015 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

Podstawę obliczenia emerytury, zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, stanowiła kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem ich waloryzacji zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przyznano emeryturę (164579,76 zł), kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego (595571,02 zł) oraz kwota środków zaewidencjonowanych na subkoncie, z uwzględnieniem ich waloryzacji (77682,24 zł). Tak ustaloną podstawę (164579,76 zł + 595571,02 zł + 77682,24 zł) podzielono przez średnie dalsze trwanie życia, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę (211,40 miesięcy). Emerytura wyniosła 3937,19 zł brutto. Z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia przez ubezpieczonego wypłata emerytury została zawieszona.

Stosunek pracy ubezpieczonego ustał w dniu 31 maja 2015 r.

W dniu 12 czerwca 2015 r. R. F. złożył w organie rentowym wniosek o wypłatę przyznanego świadczenia emerytalnego.

Wskutek powyższego wniosku organ rentowy wydał objęte sporem decyzje: zaliczkową z 6 lipca 2015 r. i ostateczną 10 lipca 2015r., w których ustalił wysokość i podjął wypłatę emerytury R. F. od dnia 01.06.2015 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

W świetle powyższych ustaleń Sąd okręgowy uznał, że odwołania R. F. nie są zasadne i podlegają oddaleniu.

Przytaczając treść art. 25 ust. 1-12, art. 25a ust. 1 -8 i art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Sąd Okręgowy stwierdził, że istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do kwestii wysokości emerytury ubezpieczonego obliczonej na podstawie art. 26 tej ustawy, a w szczególności zasad jej waloryzacji.

Podniósł, że sposób waloryzacji składek emerytalnych zaewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego oraz sposób waloryzacji kapitału początkowego jest bardzo ważny ze względu na ich bezpośredni wpływ na wysokość przyznanej emerytury. Wysokość świadczenia zależy więc od finalnej kwoty składek oraz kapitału początkowego, dla zachowania ich realności konieczna jest ich waloryzacja.

Zgodnie z regułą wyrażoną w art. 25 ust. 3 ustawy emerytalnej składki oraz kapitał początkowy (należne do końca poprzedniego roku) zewidencjonowane na koncie ubezpieczonego waloryzowane są corocznie na dzień 1 czerwca z uwzględnieniem art.25a. Przepis uzupełniający zasady waloryzacji w art. 25a ww. ustawy stanowi, że przy ustalaniu wysokości emerytury kwota składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, o której mowa w art.25, jest waloryzowana kwartalnie. Metoda rocznej waloryzacji nie uwzględnia jednak waloryzacji składek za ostatnie miesiące pracy przed przejściem na emeryturę, zaewidencjonowanych po dniu 31 stycznia. Dlatego też mechanizm rocznej waloryzacji uzupełniony został waloryzacją kwartalną, za ostatnie kwartały niestanowiące pełnego roku kalendarzowego.

Sąd podkreślił, że celem regulacji zawartej w art. 25a ustawy emerytalnej było uniknięcie sytuacji, w której ubezpieczeni przechodzący na emeryturę w miesiącach następujących po czerwcu byłiby w sytuacji mniej korzystnej, od osób przechodzących na emeryturę bezpośrednio po waloryzacji w czerwcu i tym samym skutkowałyby to nieobjęciem waloryzacją określonych okresów (podzielonych na kwartały). Podkreślić zatem należy, że moment ustalania emerytury przekłada się na to, czy emerytura waloryzowana jest rocznie czy też kwartalnie. Waloryzacja kwartalna nie dotyczy osób, których emerytura zostaje ustalona w czerwcu danego roku, gdyż ich składki i kapitał na dzień 1 czerwca zostały zwaloryzowane wskaźnikiem rocznym, a więc za cały rok poprzedzający ustalenie emerytury.

Osoby przechodzące na emeryturę w kwietniu lub maju danego roku, czyli w pozostałych miesiącach II kwartału, także mają zwaloryzowane składki za cały poprzedni rok, a to dzięki mechanizmowi waloryzacji kwartalnej, ponieważ w tym przypadku ostatniej waloryzacji kwartalnej dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku, a więc cały rok poprzedzający przejście na emeryturę objęty jest waloryzacją.

W konsekwencji, złożenie wniosku o emeryturę w czerwcu może spowodować przyznanie niższego świadczenia emerytalnego niż w pozostałych 11 miesiącach. Skutkuje to tym, że wysokość świadczeń ustalanych w innych miesiącach, niż czerwiec, w stosunku do świadczeń osób, które składały wnioski o emeryturę w czerwcu są wyższe, ponieważ bardziej korzystna z punktu widzenia obywatela jest waloryzacja kapitału początkowego sposobem kwartalnym.

Sąd I instancji zauważył, że pomimo faktu, że omawiane przepisy (art. 25 i art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS) są w pełni czytelne i jasne a ich wykładnia językowa jednoznaczna - w tym wynikająca wprost zasada waloryzacji rocznej (waloryzacja kwartalna stanowi jedynie wyjątek), to jednak w judykaturze ukształtowały się odmienne stanowiska. I tak w wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z 17.11.2015 r., V U 832/15, w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 22.04.2015 r., III AUa 554/14, w wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 30.01.2013 r., III AUa 1068/12 oraz w wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 11.02.2016 r., III AUa 15/15 wyrażono pogląd, że w przypadku ustalania wysokości emerytury w czerwcu danego roku (w drugim kwartale) ostatniej waloryzacji składek oraz kapitału początkowego dokonuje się wskaźnikiem za czwarty kwartał poprzedniego roku (a nie rocznym wskaźnikiem waloryzacyjnym, który wynika z wykładni językowej przepisów). U podstaw takiego stanowiska legła argumentacja, że omawiane przepisy prawa nie traktują równo wszystkich ubezpieczonych.

Zgodnie z tym poglądem w sytuacji osób, których emerytura zostaje ustalona w czerwcu danego roku waloryzacja roczna jest niesprawiedliwa, bo gdyby przyjąć, że podstawa obliczenia należnej emerytury została zwaloryzowana np. w dniu 1 czerwca 2015 r. rocznym wskaźnikiem waloryzacyjnym za 2014 r. to wówczas waloryzacji podlegałyby tylko kwota zaewidencjonowana na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia 2014 r. bez możliwości rekompensaty za dalsze okresy do dnia 1 czerwca 2015 r. Taka praktyka waloryzacyjna prowadziłaby do niedopuszczalnego zróżnicowania sposobu ustalenia wysokości emerytury w trakcie II kwartału, co narusza zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych.

Sąd Okręgowy nie podzielił poglądu wyrażonego w przytoczonych wyżej orzeczeniach, gdyż przeczy on czytelnej i jasnej wykładni językowej omawianych przepisów art. 25 i 25a ustawy emerytalnej. Wskazał, że wykładnia językowa jest jedną z podstawowych i najbardziej istotnych wykładni przepisów w polskim systemie prawa i nie może być zastąpiona innymi wykładniami, dla uzyskania celu sprzecznego z ustawą.

Sąd I instancji podzielił natomiast pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 13 lutego 2013 r. (III AUa 757/12, Lex 1282781), zgodnie z którym przepisy art.25 i 25a ustawy o emeryturach i rentach nie naruszają zasady równości wobec prawa, albowiem jedynie różnicują sytuację ubezpieczonych w zależności od miesiąca przechodzenia na emeryturę, co jest cechą relewantną. W prawie zabezpieczenia emerytalnego sytuacja taka nie jest odosobniona, dla przykładu zupełnie inna jest wysokość emerytury obliczanej z zastosowaniem kwoty bazowej dla osoby przechodzącej na emeryturę w lutym, a inna w marcu danego roku (art. 19a ww. ustawy). Pogląd ten został również wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniach z 6 października 2015 r. (III UZP 9/15, Lex nr 1336504) oraz z 3 listopada 2015 r. (III UZP 12/15, Legalis nr 1349157).

Sąd Najwyższy wskazał, że w wyniku ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej przed przyznaniem ubezpieczonemu prawa do emerytury podwyższeniu wskaźnikiem waloryzacyjnym podlegają składki należne do końca roku kalendarzowego poprzedzającego rok, w którym przeprowadzana jest ta waloryzacja. Natomiast składki należne za okres po zakończeniu tegoż roku obrachunkowego, które nie zostaną objęte kolejną roczną waloryzacją (gdyż ta nastąpi już po przyznaniu i obliczeniu wysokości świadczenia) podlegają waloryzacji kwartalnej, o jakiej mowa w art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Najwyższy podkreślił, że w przypadku ustalania wysokości emerytury, przykładowo, w czerwcu 2014 r., składki zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonego podlegają jedynie rocznej waloryzacji. Waloryzacja roczna przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2014 r. dotyczy bowiem składek wpłaconych do końca 2013 r. i zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia 2014 r. Składki te nie podlegają już ponownej waloryzacji kwartalnej z art. 25a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, skoro nie są składkami zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację. Natomiast w świetle art. 25a ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy, składki wpłacone poczynając od dnia 1 stycznia 2014 r. podlegają waloryzacji kwartalnej w przypadku emerytur, których wysokość ustalana jest poczynając od trzeciego kwartału tegoż roku. Jeśli zatem wysokość emerytury ustalana jest w czerwcu 2014 r., na podstawie jej obliczenia składa się suma:

- 1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2014 r. (tj. kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2013 roku);
- 2) nominalnej kwoty składek należnych za okres od 1 stycznia 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną przypadającą dopiero na dzień 1 czerwca 2015 r.

Sąd Okręgowy podzielając powyższe stanowisko stwierdził, że skoro wypłata świadczenia ubezpieczonego mogła nastąpić od 1 czerwca 2015 r. to organ rentowy miał obowiązek (zgodnie z art. 25 ust.1 ww. ustawy) ponownie obliczyć emeryturę wnioskodawcy. Organ rentowy prawidłowo obliczył wysokość świadczenia dokonując rocznej waloryzacji kapitału i składek uwzględniając datę spełnienia przesłanek do podjęcia wypłaty świadczenia.

Mając na względzie wskazane powyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania uznając je za bezzasadne.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył ubezpieczony, zarzucając:

- a) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 25 ust. 3 oraz art. 25a ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wobec przyjęcia, że waloryzacja składek zaewidencjonowanych na koncie oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego przy ustalaniu wysokości świadczenia emerytalnego winna być waloryzacją roczną i nastąpić każdorazowo z dniem 1 czerwca, w sytuacji, gdy przepis art. 25a ust. 1 w zw. z ust. 2 pkt 2 ustawy jako *lex specialis* stanowi, że w przypadku ustalania wysokości emerytury w II kwartale danego roku ostatnia waloryzacja składek zaewidencjonowanych na koncie i waloryzacja kapitału początkowego dokonana za rok poprzedni winna być waloryzacją kwartalną, gdy ustalenie prawa do emerytury następuje w kwietniu danego roku - a w konsekwencji czego w razie ustalenia świadczenia emerytalnego w kwietniu danego roku, tj. w II kwartale ostatnia waloryzacja składek zaewidencjonowanych na koncie i waloryzacja kapitału początkowego winna zostać dokonana kwartalnie i uwzględniać wszystkie cztery kwartały roku poprzedzającego rok ustalenia prawa do emerytury.
- b) mający wpływ na treść zaskarżonego wyroku błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na uznaniu, że emerytura R. F. została ustalona w czerwcu 2015 r., podczas gdy została ona ustalona w dniu 28 kwietnia 2015 r.,
- c) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na dokonaniu tej oceny z całkowitym pominięciem części przeprowadzonych dowodów i poprzez sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, z którego ewidentnie wynika, że prawo do emerytury zostało przyznane ubezpieczonemu decyzją z 28 kwietnia 2015 r. od dnia 6 kwietnia 2015 r. i że kwota emerytury została ustalona w decyzji z dnia 28 kwietnia 2015 r., ponieważ w systemie zdefiniowanej składki kwotę emerytury ustala się tylko raz.

Wskazując na powyższe ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez ustalenie, że do obliczenia emerytury R. F. przyjmuje się kwoty składek zaewidencjonowanych na koncie oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji rocznej za 2013 r. oraz waloryzacji kwartalnej za I, II, III i IV kwartał 2014 r., ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Nadto skarżący wniósł o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego okazała się skuteczna, gdyż zaskarżony wyrok nie odpowiada prawu.

Jak wynika z niespornych ustaleń faktycznych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 28 kwietnia 2015r., w uwzględnieniu wniosku ubezpieczonego z 8 kwietnia 2015r., przyznał R. F. prawo do emerytury od 6 kwietnia 2015 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Wskutek wniosku ubezpieczonego z 12 czerwca 2015r. o wypłatę emerytury w związku z ustaniem z dniem 31 maja 2015r. stosunku pracy, organ rentowy decyzjami z 6 i 10 lipca 2015 r. podjął wypłatę świadczenia i ponownie ustalił jego wysokość, przy czym obliczając emeryturę w wariantcie kapitałowym zastosował mechanizm rocznej waloryzacji składek i kapitału początkowego, a to sprawiło, że emerytura okazała się niższa, niż wyliczona decyzją z 28 kwietnia 2015 r.

Punktem wyjścia do analizy zagadnienia prawnego, jakie wystąpiło rozpoznawanej sprawie, jest zrozumienie formuły wymiaru emerytury przewidzianej w art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U. z 2015 r. poz. 748 ze zm., dalej: ustawy emerytalnej), która osadzona została w systemie zdefiniowanej składki, co oznacza, że wysokość świadczenia zależy od sumy zaewidencjonowanych składek na ubezpieczenia na indywidualnym koncie ubezpieczonego, z uwzględnieniem ich waloryzacji, jak i zwaloryzowanego kapitału początkowego (art. 25 i 26 tej ustawy), a suma ta dzielona jest przez średnie dalsze trwanie życia, o którym mowa w art. 173 ust. 2, ustalone dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę osoby, dla której obliczana jest emerytura.

Słusznie zważył Sąd Okręgowy, że istota przedmiotowego sporu sprowadziła się do kwestionowania prawidłowości waloryzacji składek i kapitału początkowego. Przypomnieć należy, że kapitał początkowy stanowi odtworzenie składek na ubezpieczenia sprzed wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. przed wprowadzeniem ustawowego obowiązku ewidencjonowania przez ZUS indywidualnych składek każdej osoby podlegającej ubezpieczeniu społecznemu. Kapitał ten ewidencjonowany jest na koncie ubezpieczonego i corocznie waloryzowany, poczynając od 1 czerwca 2000 r., a następnie każdego 1 czerwca kolejnego roku, według reguł przewidzianych dla waloryzacji składek, a więc przez zastosowanie wskaźników waloryzacji. Z kolei waloryzacja składek, po myśli art. 25 ust. 5 ustawy emerytalnej, polega na pomnożeniu zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek przez wskaźnik waloryzacji, o którym mowa w ust. 6-10. Składki zgromadzone na indywidualnych kontach ubezpieczonych w pierwszym rzędzie poddawane są waloryzacji rocznej, dokonywanej od 1 czerwca każdego roku, poczynając waloryzacji w 2000 r., natomiast waloryzacja kwartalna, uregulowana w art. 25a ustawy emerytalnej, jest dopełnieniem mechanizmu waloryzacji rocznej. Waloryzacja kwartalna adresowana jest przede wszystkim do tej grupy ubezpieczonych, dla których pozostanie tylko przy ostatniej waloryzacji rocznej skutkowałoby nieobjęciem waloryzacją składek za określone okresy (podzielone na kwartały) i ci ubezpieczeni byłiby w sytuacji mniej korzystnej, od osób przechodzących na emeryturę bezpośrednio po waloryzacji rocznej. Ustawodawca dodatkowo wprowadził waloryzację kwartalną, która oczywiście nie zastępuje i nie eliminuje waloryzacji rocznej, będącej zasadą.

Mechanizm waloryzacji rocznej polega na tym, iż w czerwcu danego roku waloryzuje się składki należne do końca poprzedniego roku kalendarzowego, podlegające zaewidencjonowaniu na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia następnego roku (art. 47 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - t.j.: Dz.U. z 2015 r. poz. 121 ze zm.), będącego rokiem waloryzacji. Wskaźnik waloryzacji rocznej za poprzedni rok ogłaszany jest do dnia 25 maja kolejnego roku i tym wskaźnikiem dokonuje się waloryzacji w miesiącu czerwcu. Sumując, waloryzacja roczna sprowadza się do podwyższenia, wskutek zastosowania wskaźnika waloryzacji rocznej, kwoty składek należnych na koniec poprzedniego roku, a zaewidencjonowanych na koncie do dnia 31 stycznia roku waloryzacji. Natomiast składki

należne za okres po 31 grudnia, które nie są objęte waloryzacją roczną, podlegają waloryzacji kwartalnej według reguł art. 25a ustawy emerytalnej. W trybie art. 25a ustawy waloryzowana jest kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadza jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych. Jest to system obliczeń o charakterze narastającym, który polega na dodawaniu kwoty otrzymanej w wyniku poprzedniej waloryzacji i kwoty składek należnych za dany kwartał, a następnie podwyższeniu tej sumy wskaźnikiem waloryzacji kwartalnej.

Jak słusznie zauważył Sąd I instancji, stosowanie mechanizmu waloryzacji kwartalnej w odniesieniu do emerytur ustalanych dla różnych grup ubezpieczonych, w szczególności emerytur obliczanych w miesiącu czerwcu (miesiąc drugiego kwartału, a jednocześnie miesiąc dokonywania waloryzacji rocznej) wzbudziło kontrowersje nie tylko w praktyce ZUS, ale i w judykaturze. W motywach postanowień z 6 października 2015 r., III UZP 9/15 (Legalis nr 1336504) oraz z 3 listopada 2015 r., III UZP 12/15 (Legalis nr 1349157) Sąd Najwyższy szczegółowo wyłożył, jak stosować mechanizm waloryzacji rocznej i kwartalnej do emerytur kapitałowych obliczanych w poszczególnych okresach obrachunkowych. Sąd drugiej instancji wykładnię dokonaną w tych judykatach podziela.

I tak w uzasadnieniu postanowienia z 6 października 2015 r. Sąd Najwyższy zilustrował właściwy model waloryzacji wskazując, że jeśli wysokość emerytury jest ustalana w okresie od stycznia do maja 2014 r., to ostatnią waloryzacją roczną jest waloryzacja przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2013 r. i dotyczy ona składek należnych do końca 2012 r., a zaewidencjonowanych na koncie do dnia 31 stycznia 2013 r. Waloryzacji kwartalnej podlegają natomiast kwoty składek należnych od dnia 1 stycznia 2013 r., które nie będą już poddane kolejnej rocznej waloryzacji, skoro jej termin przypada na czerwiec 2014 r., a więc już po ustaleniu emerytury.

Gdy chodzi o emeryturę obliczaną pierwszym kwartale 2014 r., to na jej podstawę składa się - obok zwaloryzowanego kapitału początkowego - suma:

1/ kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r. (czyli kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2012 r.);

2/ kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej obejmującej: stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca kwietnia) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r., stan konta po drugim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca lipca) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca października) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r.;

3/ nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu trzeciego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, gdyż te składki nie podlegają już waloryzacji kwartalnej, która kończy się wraz z trzecim kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną w czerwcu 2014 r.

Jeśli wysokość emerytury jest ustalana w drugim kwartale 2014 r., ale przed dniem 1 czerwca, to na jej podstawę składa się - obok zwaloryzowanego kapitału początkowego - suma:

1/ kwoty składek ustalonej w wyniku ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r.;

2/ kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej obejmującej: stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca kwietnia) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r., stan konta po drugim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca lipca) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca października) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r. oraz stan konta po czwartym kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca stycznia 2014 r.) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za czwarty kwartał 2013 r.;

3/ nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu czwartego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, gdyż te składki nie podlegają już waloryzacji kwartalnej, która kończy się czwartym kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte waloryzacją przypadającą roczną w czerwcu 2014 r.

Natomiast w przypadku ustalania wysokości emerytury w czerwcu 2014 r., składki zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonego podlegają jedynie rocznej waloryzacji przeprowadzanej 1 czerwca 2014 r. (za rok 2013). Należne od 1 stycznia 2014 r. składki nie są już wówczas objęte żadną waloryzacją kwartalną w myśl art. 25a ustawy. Składki należne od dnia 1 stycznia 2014 r. podlegają waloryzacji kwartalnej tylko przy tych emeryturach, których wysokość ustalana jest poczynając od trzeciego kwartału tego roku - art. 25a ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy emerytalnej.

Zatem w przypadku ustalania wysokości emerytury w czerwcu 2014 r. na jej podstawie składa się - obok zwaloryzowanego kapitału początkowego - suma:

1/ kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2014 r. (czyli kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2013 r.);

2/ nominalnej kwoty składek należnych za okres od 1 stycznia 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, gdyż te składki nie podlegają waloryzacji kwartalnej, a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną przypadającą w czerwcu 2015 r.

Odnosząc powyższe rozważania w grunt przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że rację ma skarżący - powołując się na zapatrywania wyrażone przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z 3 listopada 2015 r., III UZP 12/15 - że kwotę emerytury w systemie zdefiniowanej składki ustala się tylko raz, albo w dniu nabycia prawa, albo w dniu realizacji ryzyka (rozwiązanie stosunku pracy). Tak ustalona emerytura może być już tylko zwiększona w przypadku dalszego opłacania składek, według reguł zawartych w art. 108 w związku z art. 183 ust. 6 ustawy emerytalnej. W ustawie nie przewidziano bowiem przepisu dopuszczającego tryb przeliczenia podstawy wymiaru emerytury kapitałowej po zawieszeniu świadczenia, jak w art. 110 dla emerytur obliczanych od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15 ustawy. Tymczasem organ rentowy w czerwcu 2015 r. dokonał takiego przeliczenia emerytury przysługującej ubezpieczonemu na podstawie art. 24 ustawy, toteż zaskarżone decyzje nie mogą pozostać w obrocie. Nieprawidłowy jest także wyrok Sądu I instancji, gdyż Sąd Okręgowy, rozpoznając odwołanie od w/w decyzji z 6 i 10 lipca 2015r., zaakceptował zastosowany przez organ rentowy tryb ponownego ustalenia podstawy wysokości emerytury kapitałowej w czerwcu 2015r.

Skutkiem powyższego było nierozpoznanie istoty sprawy w aspekcie braku jakichkolwiek podstaw prawnych do ponownego ustalenia podstawy wysokości emerytury kapitałowej w czerwcu 2015 r., tj. po rozwiązaniu stosunku pracy ubezpieczonego, skoro ustalenie wysokości emerytury w systemie zdefiniowanej składki nastąpiło w kwietniu 2015 r. w związku z nabyciem prawa do tego świadczenia. Tak rozumianej istoty sprawy Sąd Okręgowy nie dostrzegł i nie rozpoznał, co skutkuje uchYLENIEM zaskarżonego orzeczenia w myśl art. 386 § 4 k.p.c.

Orzekając w granicach apelacji, gdyż zaskarżeniem objęto wyrok w całości, Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. Organ rentowy, podejmując wypłatę emerytury na rzecz ubezpieczonego od 1 czerwca 2015 r., ustali wysokość emerytury przysługującej R. F. na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej w myśl zasad zawartych w art. 108 w związku z art. 183 ust. 6 tej ustawy.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 i 108 k.p.c., uwzględniając fakt, że ubezpieczony nie złożył przed Sądem I instancji wniosku o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. Ustalając wysokość kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję Sąd oparł się na treści § 10 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015.1804).